

เอกสารประกอบการสอน
รายวิชา

นิเทศศาสตร์ โฆษะระไตรพิภก

ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา

เอกสารประกอบการสอน

นิเทศศาสตร์ในพระไตรปิฎก

๑.การเผยแผ่ ๒.การสื่อสาร ๓.หลักธรรม ๔.พระไตรปิฎก ๕.หลักการนิเทศ

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ลิขสิทธิ์เป็นของโรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๒๕๕๗

จำนวนพิมพ์ : พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๑๐๐ เล่ม

บรรณาธิการ : ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา

กองบรรณาธิการ : พระเทพปริยัติเมธี,ผศ.ดร.

พระราชวชิรเมธี,ผศ.ดร.

รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง

ผศ.อานนท์ เมธีวรฉัตร

แบบปก : ดร.สามารถ สุขุประการ

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

๑๐๒๐๐

โทร.(๐๒) ๒๒๔-๘๒๑๔ ,๒๒๑-๘๘๙๒ ,๖๒๓-๕๖๒๓-๔

โทรสาร (๐๒) ๖๒๓-๕๖๒๓

จำนวนหน้า ๑๗๘ หน้า ราคา ๓๒๐ บาท

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนนี้ เป็นการรวบรวมเนื้อหาตามมคอ.๓ เพื่อใช้เป็นเอกสารในการเรียนการสอนรายวิชานิตศศาสตร์ในพระไตรปิฎก ซึ่งมีทั้งหลักการนิเทศทางโลกและหลักการเผยแผ่ทางธรรม การเผยแผ่ธรรมในปัจจุบันถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเผยแผ่ทุกท่านจักต้องมีองค์ความรู้ในการเผยแผ่ด้านต่างๆให้มากที่สุดเพื่อที่จะได้ผลสะท้อนกลับมาตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เผยแผ่ ในเอกสารประกอบการเรียนการสอนรายวิชานิตศศาสตร์ในพระไตรปิฎกฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่ในทางพระพุทธศาสนาโดยเน้นการนำหลักธรรมในพระไตรปิฎกมาเป็นแนวทางในการนิเทศกรรมทั้งเทคนิคแนวทางในการประชาสัมพันธ์ในทางโลกมาผนวกเข้าด้วยกันทำให้สามารถนำเอาองค์ความรู้ไปผสมผสานในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ทางผู้จัดทำได้นำเนื้อหาบางส่วนมารวบรวมเป็นเอกสารเพื่อใช้ในการศึกษาวิชานี้เท่านั้นอาจมีเนื้อหาบางส่วนที่นำมาใช้ในเอกสารนี้ถ้าไม่ได้อ้างอิงครบถ้วนทางผู้จัดทำกราบขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ดร.ศิริโรจน์ นามเสนา
ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑ ประวัติความเป็นมาของนิเทศศาสตร์	๑
๑.๑ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๑
๑.๒ ขอบข่ายเนื้อหา	๑
๑.๓ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิเทศศาสตร์	๑
๑.๔ ความหมายคำว่า “นิเทศ”	๑
๑.๕ ความหมายนิเทศศาสตร์ศึกษา	๓
๑.๖ ความหมายของนิเทศในทางพระพุทธศาสนา	๕
๑.๗ ประเภทของงานนิเทศการศึกษา	๖
๑.๘ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับนิเทศศาสตร์	๗
๑.๙ พัฒนาการของการศึกษานิเทศศาสตร์	๑๑
๑.๑๐ สรุปท้ายบท	๑๙
๑.๑๑ คำถามท้ายบท	๑๙
๑.๑๒ อ้างอิงประจำบท	๒๐
บทที่ ๒ บทบาทของนิเทศศาสตร์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๑
๒.๑ ความนำ	๒๑
๒.๒ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๒๑
๒.๓ ขอบข่ายเนื้อหา	๒๑
๒.๔ ความสำคัญของกฎหมายในงานด้านนิเทศศาสตร์	๒๕
๒.๕ การสอนนิเทศศาสตร์ในสังคมปัจจุบันของประเทศไทย	๒๙
๒.๖ นโยบายทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงาน ของธุรกิจด้านนิเทศศาสตร์	๓๔
๒.๗ บทบาทของนิเทศศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓๔
๒.๘ สรุปท้ายบท	๓๗
๒.๙ คำถามท้ายบท	๓๘
๒.๑๐ อ้างอิงประจำบท	๓๘

บทที่ ๓	วิธีการสื่อสารธรรมของพระพุทธเจ้า	๔๑
๓.๑	วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๔๑
๓.๒	ขอบข่ายเนื้อหา	๔๑
๓.๓	บทนำ	๔๑
๓.๔	กลวิธีและอุปายประกอบการสอนของพระพุทธเจ้า	๔๑
๓.๕	จุดมุ่งหมายในการสอน	๔๓
๓.๖	การสื่อสารธรรมของพระพุทธเจ้าในพระสูตร	๔๖
๓.๗	วิธีการตอบของพระพุทธเจ้า ๕ แบบ	๕๐
๓.๘	พุทธวิธีสอนของพระพุทธเจ้า	๕๒
๓.๙	หลักการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ การสอน ๓ แบบ	๕๕
๓.๑๐	ลีลาการสอน หรือ พุทธลีลาในการสอน หรือ เทศนาวิธี ๔	๕๙
๓.๑๑	สรุปท้ายบท	๖๐
๓.๑๒	คำถามท้ายบท	๖๑
๓.๑๓	อ้างอิงประจำบท	๖๒
บทที่ ๔	หลักการสื่อสารธรรมของพระพุทธเจ้าในมหาขันธกะ	๖๓
๔.๑	วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๖๓
๔.๒	ขอบข่ายเนื้อหา	๖๓
๔.๓	บทนำ	๖๓
๔.๔	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา	๖๔
๔.๕	หลักการสื่อสารธรรมของพระพุทธเจ้าในมหาขันธกะ	๖๕
๔.๖	การแสดงธรรมครั้งแรก	๖๖
๔.๗	วิธีการประกาศศาสนาที่กรุงราชคฤห์	๖๙
๔.๘	สรุปท้ายบท	๗๔
๔.๙	คำถามท้ายบท	๗๕
๔.๑๐	อ้างอิงประจำบท	๗๕
บทที่ ๕	ศัพท์ที่เกี่ยวกับการสื่อสารธรรม	๗๗
๕.๑	วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๗๗
๕.๒	ขอบข่ายเนื้อหา	๗๗
๕.๓	บทนำ	๗๗

๕.๔ ศัพท์ที่เกี่ยวกับการสื่อสารธรรม	๗๘
๕.๔.๑ เทศนา	๗๘
๕.๔.๒ โอวาท	๘๐
๕.๔.๓ อนุศาสน์	๘๒
๕.๔.๔ อนุสาสนี	๘๔
๕.๔.๕ ธรรมสากัจฉา	๘๕
๕.๔.๖ ปาฐกถา	๘๖
๕.๔.๗ ปราศรัย	๘๖
๕.๔.๘ สุนทรพจน์	๘๘
๕.๕ สรุปท้ายบท	๘๙
๕.๖ คำถามท้ายบท	๙๐
๕.๗ อ้างอิงประจำบท	๙๐
บทที่ ๖ วิธีการสอนแบบตั้งประเด็นให้คิด	๙๑
๖.๑ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๙๑
๖.๒ ขอบเขตเนื้อหา	๙๑
๖.๓ บทนำ	๙๑
๖.๔ การสอนด้วยอุปมา	๙๒
๖.๕ วิธีการสอนของพระพุทธเจ้าแบบตั้งประเด็นให้คิด	๙๙
๖.๖ การสอนสื่อภาพนิมิตของพระพุทธเจ้า	๑๐๑
๖.๗ สอนด้วยการกระทำเป็นตัวอย่าง	๑๐๖
๖.๘ พุทธวิธีการสอนด้วยปรากฏการณ์ธรรมชาติ	๑๐๙
๖.๘ สรุปท้ายบท	๑๑๒
๖.๙ คำถามท้ายบท	๑๑๓
๖.๗ อ้างอิงประจำบท	๑๑๓
บทที่ ๗ กาลามสูตร	
๑๑๔	
๗.๑ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๑๑๔
๗.๒ ขอบเขตเนื้อหา	๑๑๔
๗.๓ บทนำ	๑๑๔
๗.๔ เนื้อความในเกสปุตตสูตร	๑๑๕

๗.๕ มูลเหตุที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงพระสูตร	๑๑๙
๗.๖ ผู้รับสารต้องใจกว้างตามนัยแห่งกาลามสูตร	๑๒๐
๗.๗ ผลของการที่พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงกาลามสูตร	๑๒๒
๗.๘ ทิศนะวิจารณ์เพื่อการนำกาลามสูตรไปปรับใช้	๑๒๔
๗.๙ สรุปท้ายบท	๑๒๕
๗.๑๐ คำถามท้ายบท	๑๒๖
๗.๑๑ อ้างอิงประจำบท	๑๒๖

บทที่ ๘ จริยธรรมกับการสื่อสาร

๘.๑ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๑๒๗
๘.๒ ขอบเขตเนื้อหา	๑๒๗
๘.๓ บทนำ	๑๒๗
๘.๔ ความหมายของจริยธรรม	๑๒๘
๘.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร	๑๓๔
๘.๖ วิธีสื่อสารในการสอนของพระพุทธเจ้า	๑๓๙
๘.๗ จริยธรรมกับการสื่อสารสามารถจำแนกได้ดังนี้	๑๔๑
๘.๘ สรุปท้ายบท	๑๔๓
๘.๙ คำถามท้ายบท	๑๔๔
๘.๑๐ อ้างอิงประจำบท	๑๔๔

บทที่ ๙ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

๙.๑ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท	๑๔๕
๙.๒ ขอบเขตเนื้อหา	๑๔๕
๙.๓ บทนำ	๑๔๕
๙.๔ การสื่อสารของพระพุทธเจ้า ด้วยทศพลญาณ ๑๐	๑๔๖
๙.๕ ทศพลญาณ ๑๐ ในพระไตรปิฎก	๑๔๗
๙.๖ วิเคราะห์ทศพลญาณ	๑๔๙
๙.๗ การบริหารเวลาของพระพุทธเจ้า	๑๕๑
๙.๘ วิเคราะห์พระดำรัสของพระพุทธเจ้า	๑๕๖
๙.๙ สรุปท้ายบท	๑๕๙
๙.๑๐ คำถามท้ายบท	๑๖๐
๙.๑๑ อ้างอิงประจำบท	๑๖๐

บทที่ ๑๐ นวักคัสตฤศาสน์

๑๖๑

๑๐.๑ วัตถุประสงค์การเรียนประจำบท	๑๖๑
๑๐.๒ ขอบเขตเนื้อหา	๑๖๑
๑๐.๓ บทนำ	๑๖๑
๑๐.๔ นวักคัสตฤศาสน์	๑๖๑
๑๐.๔.๑ สุตตั้ง	๑๖๑
๑๐.๔.๒ เคยยั้ง	๑๖๓
๑๐.๔.๓ เวยยากรณ์	๑๖๔
๑๐.๔.๔ คาถา	๑๖๕
๑๐.๔.๕ อุทานัง	๑๖๕
๑๐.๔.๖ อิติวุตกัง	๑๖๕
๑๐.๔.๗ ชาตกัง	๑๖๕
๑๐.๔.๘ อพภูตธมมัม	๑๖๗
๑๐.๔.๙ เวทลลัม	๑๗๐
๑๐.๕ สรุปท้ายบท	๑๗๒
๑๐.๖ คำถามท้ายบท	๑๗๒
๑๐.๗ อ้างอิงประจำบท	๑๗๒

บรรณานุกรม ๑๗๓

ประวัติผู้เขียน ๑๗๘